

คณิตศาสตร์ รายการที่ 10 : ฟังก์ชัน

บทนิยาม ฟังก์ชัน คือ ความสัมพันธ์ซึ่งสำหรับคู่อันดับสองคูใด ๆ ของความสัมพันธ์นั้นถ้ามีสมาชิกตัวหน้าเท่ากันแล้ว สมาชิกตัวหลังต้องเท่ากัน

จากการทำโจทย์ด้วยวิธีพื้นฐานเป็นจำนวนมาก ถ้าเราหัดสังเกตจะพบเลยว่า การตรวจสอบการเป็นฟังก์ชันสามารถทำได้ง่ายๆ โดยการสังเกตที่..... แค่นั้นก็มองออกแล้ว ด้วยเหตุผลที่สามารถนำมาสรุปเป็นหลักได้ดังนี้

1. ถ้า..... มักจะไม่เป็นฟังก์ชัน
2. ถ้า..... มักจะไม่เป็นฟังก์ชัน
3. ถ้า..... มักจะไม่เป็นฟังก์ชัน
4. ถ้า..... มักจะไม่เป็นฟังก์ชัน

Ex.1 ข้อใดต่อไปนี้เป็นฟังก์ชัน

1. $r_1 = \{(x, y) \in R \times R \mid y = |x - 2| + 3\}$
2. $r_2 = \{(x, y) \in R \times R \mid y = x^2 - 2x + 3\}$
3. $r_3 = \{(x, y) \in R \times R \mid y = \sqrt{x^2 - 3x}\}$
4. $r_4 = \{(x, y) \in R \times R \mid y > x - 3\}$

ตอบข้อ.....ไม่เป็นฟังก์ชันเพราะ.....

Ex.2 ข้อใดต่อไปนี้เป็นฟังก์ชัน

1. $\{(x, y) \mid y = |x - 1| + 2\}$
2. $\{(x, y) \mid y = x^2 - 2x + 8\}$
3. $\{(x, y) \mid |y| = |x| + 5\}$
4. $\{(1, 2), (3, 4), (5, 4), (7, 9)\}$

ตอบข้อ.....ไม่เป็นฟังก์ชันเพราะ.....

Ex.3 r แทนความสัมพันธ์ จงตรวจสอบดูว่าความสัมพันธ์ข้อใดเป็นฟังก์ชัน

1. $r = \{(x, y) \mid x|y| = -1\}$
2. $r = \{(x, y) \mid |xy| = 1\}$
3. $r = \{(x, y) \mid |x|y = 1\}$
4. $r = \{(x, y) \mid |y| = 4x + 5\}$

ตอบข้อ.....เป็นฟังก์ชันเพราะ.....

Ex.4 ความสัมพันธ์ในข้อใดต่อไปนี้เป็นฟังก์ชัน

1. $r_1 = \{(x, y) \in \mathbb{R} \times \mathbb{R} \mid |x| + |y| = 4\}$

2. $r_2 = \{(x, y) \in \mathbb{R} \times \mathbb{R} \mid |x + y| = 1\}$

3. $r_3 = \{(x, y) \in \mathbb{R} \times \mathbb{R} \mid y = 2x^3 + 1\}$

4. $r_4 = \{(x, y) \in \mathbb{R} \times \mathbb{R} \mid y^2 = x^2 + 2x + 1\}$

ตอบข้อ.....เป็นฟังก์ชันเพราะ.....

Ex.5 อินเวอร์สของความสัมพันธ์ในข้อใดต่อไปนี้เป็นฟังก์ชัน (EN1)

1. $\{(x, y) \in A \times A \mid y > x\}, A = \{1, 2, 3\}$

2. $\{(x, y) \in \mathbb{R} \times \mathbb{R} \mid x^2y = 1\}$

3. $\{(x, y) \in \mathbb{R} \times \mathbb{R} \mid |y| = x - 2\}$

4. $\{(x, y) \in B \times B \mid y = |x| - 2\}, B = \{-2, -1, 0, 1, 2\}$

โดเมนและเรนจ์ของฟังก์ชัน

นิยาม ให้ f เป็นความสัมพันธ์จาก A ไป B

โดเมน คือเซตของสมาชิกตัวหน้าของคู่ลำดับใน f เขียนแทนด้วย D_f

เรนจ์ คือเซตของสมาชิกตัวหลังของคู่ลำดับใน f เขียนแทนด้วย R_f

การหาโดเมนและเรนจ์ด้วยการจัดรูป

ขั้นที่ 1 ต้องจัดรูปสมการโดย

หาโดเมน $\Rightarrow$ จัด y ใน เทอม $x \dots (y = ?x)$

หาเรนจ์ $\Rightarrow$ จัด x ใน เทอม $y \dots (x = ?y)$

ขั้นที่ 2 เมื่อจัดรูปเสร็จจะตรวจโดย

1. ส่วนต้องไม่เท่ากับศูนย์
2. ในรากต้องมากกว่าหรือเท่ากับศูนย์
3. กำลังที่เป็นคู่ต้องมากกว่าหรือเท่ากับศูนย์
4. ค่าสัมบูรณ์ต้องมากกว่าหรือเท่ากับศูนย์

Ex.6 กำหนด $r = \{(x, y) \in \mathbb{R} \times \mathbb{R} \mid y = \frac{5x+3}{2x+4}\}$ จงหาโดเมนและเรนจ์วิธีตรง

Tip... ถ้าความสัมพันธ์มีเงื่อนไขของสมการเป็น $y = \frac{ax+b}{cx+d}$ สามารถหาโดเมนและเรนจ์ด้วย
สูตรลัด

$D_r = \dots\dots\dots$

$R_r = \dots\dots\dots$ เสมอ

Ex.7 ให้ความสัมพันธ์ $r = \{(x, y) \in R \times R \mid y = \frac{x+1}{x}\}$ เมื่อ R เป็นเซตของ

จำนวนจริงเรนจ์ของ r คือข้อใดต่อไปนี้ (En2)

1. $R - \{1\}$	2. $R - \{-1, 1\}$
3. $(-\infty, -1] \cup (1, \infty)$	4. $(-\infty, -1] \cup [0, \infty)$

Ex.8 เรนจ์ของความสัมพันธ์ $r = \{(x, y) \in R \times R \mid y = \frac{x+2}{x-2}\}$ คือข้อใด (En2)

1. $\{y \in R \mid y \neq 5\}$	2. $\{y \in R \mid y \neq -2\}$
3. $\{y \in R \mid y \neq 1\}$	4. $\{y \in R \mid y \neq -5\}$

Ex.9 จากความสัมพันธ์ $r = \{(x, y) \in R \times R \mid y = 5 + \frac{5x+15}{x-5}\}$ จงหาเรนจ์

ของความสัมพันธ์

1. $R_r = \{x \mid x \neq 10\}$	2. $R_r = \{x \mid x \neq 5\}$
3. $R_r = \{x \mid x \neq 0\}$	4. $R_r = \{x \mid x \neq -10\}$

Ex.10 จากความสัมพันธ์ $r = \{(x, y) \in R \times R \mid 2xy - 3y = x - 5\}$ จงหาเรนจ์ของความสัมพันธ์

1. $R_r = \{x \mid x \neq 2\}$	2. $R_r = \{x \mid x \neq \frac{1}{2}\}$
3. $R_r = \{x \mid x \neq -2\}$	4. $R_r = \{x \mid x \neq -\frac{1}{2}\}$

การหาค่าของฟังก์ชันขั้นพื้นฐาน

ถ้าโจทย์บอกเงื่อนไขมาและให้หาค่าของฟังก์ชันจะทำได้โดยการแทนค่า x ลงในเงื่อนไข

Ex.11 กำหนด $g(x) = x^2 - 2x + 4$ จงหาค่าของฟังก์ชันที่กำหนดให้ต่อไปนี้

1. $g(2) = \dots\dots\dots$
2. $g(-3) = \dots\dots\dots$
3. $g(x + 1) = \dots\dots\dots$

Ex.12 ถ้า $f(x) = \frac{2x+3}{x-2}$ แล้ว $f(x+4)$ เท่ากับข้อใดต่อไปนี้ (En2)

1. $\frac{2x+11}{x+2}$	2. $\frac{2x+11}{x-2}$
3. $\frac{2x+3}{x+2}$	4. $\frac{2x+3}{x-2}$

ถ้าโจทย์มีหลายเงื่อนไข ทำได้โดยการแทนค่า x ลงในเงื่อนไขให้ถูกต้อง

Ex.13 ถ้า $f(x) = \begin{cases} 2 & ; x < 1 \\ 3x & ; 1 \leq x \leq 4 \\ 7 - x & ; x > 4 \end{cases}$ แล้ว $f(4) - f(7)$ คือ

ข้อใดต่อไปนี้ (En2)

1. 0	2. 2
3. 3	4. 4

Ex.14 กำหนด $f: \mathbb{R} \Rightarrow \mathbb{R}$ โดยที่

$f(x) = \begin{cases} 2x-1 & , x > 2 \\ x^2+2 & , -4 \leq x \leq 2 \\ 9 & , x < -4 \end{cases}$ ค่าของ $\frac{f(-7) + f(2)}{f(3)}$ ตรงกับข้อใด

1. 3	2. 15
3. 1	4. -2

สูตรลดการหาค่าฟังก์ชันทั่วไป

1. สมมติให้กลุ่มตัวแปรฝั่งซ้ายเท่ากับ A และหาค่า x ในรูปของ A
  2. แทนค่าของ x ในรูปของ A ในฝั่งขวาของสมการจะเจอ $f(A)$
  3. เมื่อเปลี่ยน A เป็น x คั้นจะเจอ $f(x)$
-

Ex.15 กำหนดให้ $f(2x + 1) = 3x - 1$ จงหา $f(5)$

วิธีที่ 1

สูตรการหาค่าฟังก์ชันของ JIA

ระบบ   เท่าหน้าแทนหลัง

ต่างระบบ   เท่าหลังแทนหน้า

Ex.15 กำหนดให้ $f(2x + 1) = 3x - 1$ จงหา $f(5)$

วิธีที่ 2

Ex.16 กำหนด $f(x + 3) = 2x^2 + 12x + 15$ ข้อใดต่อไปนี้เป็นถูกต้อง

1. $f(-1) = 1$	2. $f(0) = -3$
3. $f(1) = 2$	4. $f(-2) = -5$

ต่างระบบ   เท่าหลังแทนหน้า

Ex.17 ถ้า $f(x) = 3x - 13$ แล้ว $f^{-1}(2)$ มีค่าตรงกับข้อใด

1. 5	2. 6
3. 7	4. 8

Ex.18 กำหนดให้ $f\left(\frac{1}{2}x + 1\right) = \frac{1}{2}x - 1$ จงหาว่า $f^{-1}(2)$ ตรงกับข้อใด (EN1)

1. 0	2. 2
3. 4	4. 6

Ex.19 กำหนด $f(5x - 1) = 3x - 7$ จงหา $f(4) + f^{-1}(2)$

1. 8	2. 10
3. 18	4. 20

Tip... การใช้สูตรลัดของ JIA ในการหาค่าฟังก์ชันที่ซับซ้อนจะสามารถใช้ได้กับโจทย์ทุกๆข้อ แต่เมื่อทำโจทย์เป็นจำนวนมากก็ควรรู้เพิ่มว่า โจทย์ที่มีตัวแปรเป็นจำนวนมากควรจะลดทอนตัวแปรโดยการทำให้เป็น

.....
ก่อนแล้วค่อยใช้สูตรลัด

Ex.20 ถ้า $f(x + 1) = x^3 + 3x^2 + 3x + 3$ ค่าของ $f^{-1}(-6)$ คือข้อใดต่อไปนี้

1. -4	2. -1
3. 1	4. ไม่มีข้อถูก